

prima instanță: Judecătoria Râșcani, mun. Chișinău
Judecător: N. Arabadji
instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău
Judecători: N. Vascan, V. Negru, E. Fistican

DECIZIE

7 iunie 2017

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

în componența:

Președintele ședinței, judecător
Judecători

Tatiana Vieru,
Dumitru Mardari,
Nicolae Craiu,
Oleg Sternioală,
Mariana Pitic,

juducând recursul declarat de către Postolachi Nina, prin intermediul procurorului Procuraturii mun. Chișinău (oficiul Botanica), Carolina Lupașcu, și de către Șarpe Iulia,

în cauza civilă la cererea, depusă de Postolachi Nina, prin intermediul Procuraturii mun. Chișinău, sect. Botanica împotriva Iuliei Șarpe, Ilia Șarpe și Vladimir Șarpe, intervenienții accesorii notarul privat Raisa Mereuță, Liubovi Bilovidova, Nadea Ivancenco și Ivan Artemenco, privind constatarea faptului acceptării succesiunii și locului deschiderii succesiunii, constatarea valorii bunului imobil, încasarea de la Iulia Șarpe a sumei, ce constituie 1/20 cotă – parte din apartament și repararea prejudiciului moral,

cererea de chemare în judecată reconvențională intentată de Iulia Șarpe împotriva Ninei Postolachi, privind repararea prejudiciului moral și material,

împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău din 23 noiembrie 2016, prin care a fost respins apelul declarat de Șarpe Iulia și admise apelurile depuse de Nina Postolachi și de Procuratura Botanica, mun. Chișinău, în interesele Ninei Postolachi, fiind casată hotărârea Judecătoria Râșcani, mun. Chișinău din 28 iunie 2013, în partea respingerii acțiunii inițiale ca neîntemeiată, cu menținerea acesteia în partea respingerii ca tardive,

c o n s t a t ă :

La 2 iulie 2009, Postolachi Nina, prin intermediul procurorului Procuraturii mun. Chișinău, sect. Botanica, Marcel Cimbir, a depus cerere de chemare în judecată împotriva Iuliei Șarpe, intervenient accesoriu notarul privat Raisa Mereuță, privind declararea nulității certificatului de succesor legal nr. 3554 din 9 iulie 2009, recunoașterea în calitate de succesor testamentar a 1/20 cotă – parte din bunul imobil și repararea prejudiciului material și moral.

În motivarea acțiunii, procurorul a indicat că, în Procuratura sect. Botanica, mun. Chișinău a parvenit spre examinare plângerea Ninei Postolachi, prin care ultima solicită intervenirea acestei instituții publice pentru apărarea intereselor ei legitime, deoarece se află în imposibilitate de a se adresa personal în instanța de judecată din motiv de sănătate și vârstă înaintată, fiind pensionară și invalid de gradul II.

Astfel, procurorul în interesele reclamantei a susținut că, la 14 decembrie 2000, a decedat mama acesteia, Artemenco Varvara, având ultimul domiciliu în apartamentul nr. 52, de pe str. Mircea cel Bătrân, 29/3, mun. Chișinău. La 21 iulie 1997, defuncta a întocmit un testament în localitatea Obodovca, r-nul Trosteaniț, Ucraina, înregistrat de către secretarul Comitetului executiv sătesc, conform căruia ultima a testat toată averea, indiferent unde s-ar afla și din tot ce e compus și tot ce îi va aparține în ziua decesului și asupra căruia va avea drepturi conform legii, în părți egale următoarelor persoane: Ninei Postolachi, Nadei Ivancenco, Liuboviei Belovidova, Iuliei Șarpe și lui Ivan Artemenco.

În desfășurarea acțiunii, a fost arătat că, la 9 iulie 2007, pârâta Șarpe Iulia, sora Ninei Postolachi, s-a adresat notarului privat Mereuță Raisa cu o cerere, prin care a solicitat eliberarea certificatului de moștenitor legal asupra averii succesoriale, rămasă după decesul mamei sale, Artemenco Varvara, ce constă din 1/4 cotă-parte din apartamentul nr. 52 situat în mun. Chișinău, bd. Mircea cel Bătrân, 29/3. În cerere a fost menționat expres că alți moștenitori legali, testamentari pretendenți la succesiune nu sunt, iar ca temei pentru eliberarea certificatului de moștenitor a fost intrarea în posesia bunurilor în termen de șase luni de la decesul mamei sale. Așadar, notarul a deschis dosarul succesoral nr. 21/168503 și, în aceeași zi, a eliberat certificatul de succesor legal pârâtei asupra 1/4 din cota – parte din imobilul menționat, care a aparținut cu drept de proprietate, doamnei Varvara Artemenco.

În această ordine de idei, la 9 iulie 2007, certificatul de succesor legal a fost înregistrat la Oficiul Cadastral Teritorial, iar ulterior, la 13 iulie 2007, a fost autentificat contractul de vânzare-cumpărare a apartamentului nr. 52 situat în mun. Chișinău, bd. Mircea cel Bătrân, 29/3 de către notarul Mereuță Raisa, prin care apartamentul a fost transmis cu drept de proprietate lui Ghilescu Ion contra sumei de 363 000 lei, deși valoarea întregului imobil constituie 434 646 lei.

Procurorul a considerat că pârâta a cunoscut despre existența testamentului, fapt confirmat prin participarea la judecarea cauzei civile, privind partajarea averii succesoriale din Ucraina, finisată la 28 septembrie 2007, cât și despre faptul că sunt și alți moștenitori legali, care au obținut certificatul de succesori legal asupra averii, ce aparținea cu drept de proprietate mamei sale, Artemenco Varvara. Prin urmare, a fost invocat că despre dreptul de proprietate a $\frac{1}{4}$ cotă – parte din apartamentul sus indicat, Postolachi Nina a aflat recent, iar termenul de prescripție al acțiunii în anulare a certificatului de moștenitor este de 3 ani de la data când ceilalți moștenitori au aflat despre existența acestui certificat.

În mod corespunzător, procurorul în interesele reclamantei a sugerat că în acord cu ultima voință a defunctei de a transmite toată averea sa în părți egale moștenitorilor, inserați în testament, Ninei Postolachi îi revine $\frac{1}{5}$ din cota-parte a mamei sale, pe care ultima a dobândit-o prin participarea la privatizarea apartamentului. Astfel, conform informației prezentate de Bursa imobiliară „Lara”, valoarea minimă a unui asemenea imobil era de 690 000 lei. În acest sens, Postolachi Nina are dreptul la $\frac{1}{20}$ cotă-parte din valoarea apartamentului, și anume 34 500 lei.

Mai mult, a considerat că, din cauza faptului că Șarpe Iulia a ascuns existența averii succesoriale și nu a înștiințat succesorii despre deschiderea dosarului succesoral, au fost lezate interesele legale patrimoniale ale reclamantei și ale celorlalți succesori testamentari, fiind, de asemenea, privați de dreptul de proprietate.

În concluzie, procurorul a pretins că Ninei Postolache i-au fost cauzate suferințe psihice prin nerespectarea ultimei voințe a mamei sale, precum și prin privarea de dreptul de folosință a apartamentului. Prejudiciile afective au condus la agravarea stării sănătății.

Solicită Postolachi Nina, prin intermediul procurorului Procuraturii mun. Chișinău, sect. Botanica, Marcel Cîmbir, declararea nulității certificatului de succesori legal nr. 3554, eliberat la 9 iulie 2009, de către notarul Raisa Mereuță; recunoașterea în calitate de succesori testamentari a Ninei Postolachi asupra $\frac{1}{20}$ cotă-parte din apartamentul nr. 52 situat în mun. Chișinău, bd. Mircea ce Bătrân, 29/3; repararea prejudiciului material din contul Iuliei Șarpe, cauzat de înstrăinarea cotei sale părți din apartamentul sus indicat, ce constituie 34 500 lei și prejudiciului moral în cuantum de 10 000 lei (vol. I; f. d. 3).

Pe parcursul examinării cauzei, la 5 octombrie 2009, intervenientul accesoriu notarul privat Raisa Mereuță a depus referință în întâmpinarea cererii de chemare în judecată, prin care a subliniat că toți moștenitorii interesați urmau să-și realizeze

dreptul la moștenire, doar de însuși ei, în termenele stabilite de legislația în vigoare. (vol. I; 13)

La 13 ianuarie 2010, Șarpe Iulia a depus cerere de chemare în judecată reconvențională împotriva Ninei Postolache, privind repararea prejudiciului moral. (vol. I; f. d. 22 – 24)

În argumentarea poziției sale, reclamanta aduce la cunoștința instanței că apartamentul nr. 52, situat pe bd. Mircea cel Bătrân, 29/3, de fapt, nu constituie un bun din averea succesorală a mamei sale, Varvara Artemenco. Astfel, imobilul a fost obținut de familia acesteia în anul 1989, pentru cei 4 membri de familie. Iar defuncta a fost inclusă în lista participanților la procesul de privatizare, din cauză că era posibil obținut gratis în proprietate privată doar 20 m² pentru fiecare om, iar fiul ei, al 4-lea membru de familie, Șarpe Vladimir, era student în or. Moscova și nu a putut participa la aceste proceduri.

În același context, Șarpe Iulia a relatat că mama sa, Varvara Artemenco, a fost adusă foarte bolnavă din Ucraina pentru tratament în noiembrie 2000, însă a decedat în decembrie 2000. La fel, a susținut că ¼ din imobilul menționat a fost înregistrat pe numele mamei sale, după ce aceasta era decedată de 3 ani, și anume la 15 august 2003.

Cât privește testamentele din 11 octombrie 1993 (pe casă) și din 21 iulie 1997 (pe acțiuni), reclamanta a precizat că deși nu au fost anulate, nu mai produc efecte juridice, deoarece au expirat termenele de prescripție și sunt întocmite cu multe greșeli, în partea ce ține de numele decedatei.

Continuând acest șir narativ, Șarpe Iulia a menționat că, în legătură cu necesitatea vinderii imobilului din litigiu și cu faptul că mama sa era coproprietar al acestuia, s-a adresat către Bilovidova Liubovi cu rugămintea de a înregistra întreg bunul pe dânsa. Prin urmare, ultima i-a dat acordul pentru aceste acțiuni, recunoscând că ¼ cotă – parte din apartament aparține fiului, Șarpe Vladimir.

În sfârșit, reclamanta a pretins că Postolachi Nina își bate joc de voința mamei lor, de cuvintele acesteia, fără nici un motiv întemeiat. Aceste împrejurări influențează direct asupra sănătății sale.

Solicită Șarpe Iulia, respingerea acțiunii, formulate de Postolachi Nina, prin intermediul procurorului Procuraturii mun. Chișinău, sect. Botanica, Marcel Cimbir, și repararea prejudiciului moral în cuantum de 10 000 lei (vol. I; f. d. 22 – 24).

Prin referința din 22 martie 2010, Postolachi Nina a considerat neîntemeiate argumentele formulate de Șarpe Iulia în acțiunea reconvențională (vol. I; f. d. 103 – 104).

La 25 septembrie 2012, Șarpe Iulia a depus cerere de mărire a pretențiilor sale inițiale și de extindere a cerințelor principale, prin care a solicitat respingerea

integrală a cererii de chemare în judecată, depuse de Postolachi Nina, ca fiind neîntemeiată, bazată pe declarații neprobate. La fel, a solicitat repararea prejudiciului moral în sumă 20 000 de lei, pentru batjocura rudelor și memoriei mamei sale, care au adus la înrăutățirea stării sănătății ei, cât și repararea prejudiciului material cauzat în sumă de 24 000 lei (vol. II; f. d. 1).

La 22 mai 2013, Nina Postolachi, prin intermediul avocatului Lilian Prutean, și procurorului în Procuratura sect. Botanica, mun. Chișinău, Ivanov Zinaida, a depus cerere de concretizare a pretențiilor sale (vol. II; f. d. 35 – 37).

Astfel, reclamanta a cerut constatarea faptului acceptării succesiunii de către Postolachi Nina în mărime de 1/5 cotă – parte după decesul Varvarei Artemenco și constatarea locului deschiderii succesiunii apartamentul nr. 52 situat în mun. Chișinău, sectorul Ciocana, bd. Mircea cel Bătrân, 29/3 (vol. II; f. d. 37, *pe verso*).

În același timp, reclamanta a solicitat constatarea valorii imobilului sus citat în mărime de 690 000 lei și încasarea de la Iulia Șarpe a sumei ce constituie 1/20 cotă – parte din apartament, și anume 34 500 lei (vol. II; f. d. 37, *pe verso*).

În final, a cerut repararea prejudiciului moral în cuantum de 10 000 lei și încasarea cheltuielilor judiciare (vol. II; f. d. 37, *pe verso*).

Prin hotărârea Judecătoriai Râșcani, mun. Chișinău din 28 iunie 2013, a fost respinsă acțiunea, depusă de procurorul în Procuratura sec. Botanica, mun. Chișinău în interesele Ninei Postolachi ca nefondată și depusă tardiv (vol. II; f. d. 59; 63 – 69).

La fel, a fost respinsă cererea de chemare în judecată reconvențională, formulată de Iulia Șarpe, ca fiind nefondată (vol. II; f. d. 59; 63 – 69).

Prin decizia Curții de Apel Chișinău din 20 noiembrie 2013, au fost admise apelurile declarate de Nina Postolachi, Iulia Șarpe și Procuratura Botanica, mun. Chișinău, în interesele Ninei Postolachi, fiind casată hotărârea Judecătoriai Râșcani, mun. Chișinău din 28 iunie 2013, cu emiterea unei noi decizii sub formă de încheiere de scoatere de pe rol. (vol. I; f. d. 121 – 132)

La 19 noiembrie 2014, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție a decis admiterea recursurilor declarate de procurorul în Procuratura sect. Botanica, Zinaidei Ivanov, în interesele Ninei Postolachi și a reprezentantului Ninei Postolachi, avocatul Lilian Prutean. Prin urmare, a fost casată decizia Curții de Apel Chișinău din 20 noiembrie 2013, cu restituirea pricinii spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, de un alt complet de judecată (vol. II; f. d. 168 – 174).

Prin decizia Curții de Apel Chișinău din 23 noiembrie 2016, a fost respins apelul declarat de Șarpe Iulia și admise apelurile depuse de Nina Postolachi și de Procuratura Botanica, mun. Chișinău, în interesele Ninei Postolachi, fiind casată

hotărârea Judecătorei Râșcani, mun. Chișinău din 28 iunie 2013, în partea respingerii acțiunii inițiale ca neîntemeiată, cu menținerea acesteia în partea respingerii ca tardive. (vol. III; f. d. 72a – 84)

La 10 februarie 2017, Curtea de Apel Chișinău le-a expediat participanților la proces copia deciziei integrale din 23 noiembrie 2016 (vol. III; f. d. 85).

La 23 februarie 2017, prin intermediul procurorului din Procuratura mun. Chișinău (oficiul Botanica), Carolina Lupașcu, dna Postolachi Nina a declarat recurs împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău din 23 noiembrie 2016, solicitând casarea parțială a acesteia și a hotărârii primei instanței din 28 iunie 2013, cu pronunțarea unei noi hotărâri de admitere a acțiunii (vol. III, f. d. 86 – 90).

În motivarea ilegalității deciziei contestate, recurentul afirmă că instanțele judecătorești au aplicat greșit normele de drept material. Așadar, susține că, la 9 iulie 2007, Șarpe Iulia a început să încalce drepturile Ninei Postolachi, atunci când a solicitat eliberarea certificatului de moștenitor, dar nu cum a fost constatat de instanțe, la data deschiderii succesiunii, adică la 13 decembrie 2000. În aceste circumstanțe, cererea de chemare în judecată dedusă judecății a fost depusă la 2 iulie 2007, în termenul de prescripție extinctiv.

La 21 martie 2017, Șarpe Iulia a depus cerere de recurs împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău din 23 noiembrie 2016, prin care a cerut casarea deciziei instanței de apel și a hotărârii primei instanțe, dispunând scoaterea de pe rol a acțiunii în temeiul art. 267 alin. (1) lit. g) din Codul de procedură civilă (vol. III, f. d. 93 – 96).

În dezvoltarea motivelor de recurs, Șarpe Iulia consideră că aprecierile instanței sunt declarative și nu sunt întemeiate numai pe circumstanțele constatate nemijlocit în instanța de apel și pe probele cercetate în ședința de judecată. Astfel, nu au fost determinate relațiile juridice dintre Postolachi Nina și Șarpe Iulia.

Mai mult, recurenta specifică că Postolachi Nina nu poate avea dreptul la 1/20 cotă – parte din apartamentul nr. 52, situat în mun. Chișinău, str. Mircea cel Bătrân, 29/3, întrucât instanța de apel nu a anulat certificatul de succesori legal, înregistrat cu nr. 3554, contractul de vânzare – cumpărare, transmitere – primire a imobilului menționat, contractul de inventariere tehnică Chișinău nr. 2064 din 2 februarie 1994, precum și certificatul de proprietate privată cu nr. 024817.

În concluzie, Șarpe Iulia subliniază că intimata Postolachi Nina nu s-a prezentat în ședința de judecată, nu a comunicat motivele neprezentării și nu a solicitat examinarea pricinii în absența sa, nefiind solicitată examinarea pe fond a pricinii civile.

La 18 aprilie 2017, în conformitate art. 439 alin. (2) din Codul de procedură civilă, Curtea Supremă de Justiție a comunicat cererile de recurs tuturor

participanților la proces, informându-i că referința se depune în termen de o lună de la data primirii scrisorii. În mod corespunzător, dacă referința nu a fost prezentată în termenul stabilit, admisibilitatea recursului se decide în lipsa acesteia. (vol. III, f. d. 113)

La 16 mai 2017, intimații Șarpe Iulia, Șarpe Vladimir, Șarpe Veaceslav au depus o referință în întâmpinarea recursului, formulat de procurorul din Procuratura mun. Chișinău (oficiul Botanica), Carolina Lupașcu, în interesele Ninei Postolachi, solicitând respingerea acestuia ca inadmisibil, fiind depus peste termenul admis de art. 434 din Codul de procedură civilă (vol. III, f. d. 115 – 117, 134). La aceeași dată, Șarpe Iulia a avansat două referințe separate împotriva cererii de recurs indicate mai sus, menținându-și poziția cu privire la respingerea acesteia (vol. III, f. d. 118 – 125)

Până la data examinării cauzei, intimata Nina Postolachi, intervenienții accesorii notarul privat Raisa Mereuță, Liubovi Bilovidova, Nadea Ivancenco și Ivan Artemenco nu au depus referință, prin care să-și exprime poziția cu privire la recursurile declarate.

În conformitate cu art. 440 alin. (2) din Codul de procedură civilă, asupra admisibilității recursului se decide fără prezența participanților la proces sau a reprezentanților acestora, prin emiterea unei încheieri nemotivate despre care se face o mențiune pe pagina web a Curții Supreme de Justiție.

În procedura de filtru, completul de judecată a constatat că procura din 1 februarie 2017, eliberată de procurorul – șef al Procuraturii mun. Chișinău, Igor Popa, dovedește faptul că procurorul Carolina Lupașcu a fost împuternicit în mod legal să atace hotărârea judecătorească și să reprezinte interesele dnei Postolachi Nina, care era în drept să declare prezentul recurs (vol. III, f. d. 91), fiind respectate dispozițiile art. 430 din Codul de procedură civilă, iar materialele cauzei confirmă că cererea nu a fost examinată anterior. Aceleași cerințe au fost întrunite și în cazul recursului declarat de Șarpe Iulia (vol. III, f. d. 96).

De asemenea, instanța de judecată a reținut că decizia instanței de apel din 23 noiembrie 2016 a fost expediată în adresa participanților la 10 februarie 2017, însă nu există dovada recepționării acesteia de către participanții la proces. Cu toate acestea, intimata Șarpe Iulia a susținut că recursul, formulat de Postolachi Nina, prin intermediul procurorului din Procuratura mun. Chișinău (oficiul Botanica), Carolina Lupașcu, este depus peste 3 luni, ceea ce depășește în mod vădit termenul legal de 2 luni (vol. III, f. d. 126), fiind necesar de a considera, din aceste motive, inadmisibilă cererea supusă examinării.

În cazul de față, jurisprudența constantă a Curții Europene a Drepturilor Omului, a statuat că dreptul la acțiune sau de recurs trebuie să se exercite din

momentul în care părțile interesate pot cunoaște efectiv hotărârile judecătorești care le impun o obligație sau care ar putea aduce atingere drepturilor sau intereselor lor legitime; notificarea, în calitate de act de comunicare între organul jurisdicțional și părți, servește la luarea la cunoștință a deciziei instanței, precum și a notificării sale, după caz, pentru a permite părților de a o recura (a se vedea *Miragall Escolano și alții c. Spaniei*, 25 ianuarie 2000, para. 37, *Diaz Ochoa c. Spaniei*, 22 iunie 2006, para. 48, *Viard c. Franța*, 9 ianuarie 2014, para. 31 - 39, *Samoilă c. România*, 16 iulie 2015, para. 34 – 36). Din aceste raționamente și având în vedere că lipsesc înscrisuri, pe baza cărora s-ar fi putut fi stabili cu precizie momentul, când a fost comunicată hotărârea integrală, precum și pentru a nu restricționa accesul liber la justiție, completul de admisibilitate a considerat că recursul, depus de Postolachi Nina, prin intermediul procurorului din Procuratura mun. Chișinău (oficiul Botanica), Carolina Lupașcu, la 23 februarie 2017, este depus în termen.

În același timp, potrivit plicului expedit de Curtea de Apel Chișinău (vol. III, f. d. 97), s-a confirmat că Șarpe Iulia a cunoscut în timp real despre conținutul actului contestat după 27 februarie 2017. Așadar, cererea de recurs a ultimei a fost depusă la 21 martie 2017, cu respectarea termenului prevăzut în art. 434 alin.(1) Codul de procedură civilă.

În fine, a fost stabilit că argumentele recurențelor se încadrează în temeiurile prevăzute de art. 432 alin. (2) lit. b) din Codul de procedură civilă.

Prin urmare, prin încheierea Curții Supreme de Justiție din 24 mai 2017, recursurile declarate de Postolachi Nina, prin intermediul procurorului Procuraturii mun. Chișinău (oficiul Botanica), Carolina Lupașcu, și de către Șarpe Iulia au fost considerate admisibile spre examinare în fond (f. d. vol. III, f. d. 135 - 136).

În conformitate cu art. 441 din Codul de procedură civilă, în cazul în care recursul este considerat admisibil, un complet din 5 judecători examinează fondul recursului.

În corespundere cu art. 444 din Codul de procedură civilă, recursul s-a examinat fără înștiințarea participanților la proces, însă data și ora ședinței a fost plasată pe pagina web a Curții Supreme de Justiție. Astfel, Colegiul a decis inoportună invitarea acestora, întrucât argumentele expuse în cererile de recurs și referință au fost formulate cu suficientă precizie pentru a permite instanței verificarea legalității hotărârii atacate. Totodată, toate punctele de drept care puteau exista în această cauză pot fi cercetate și soluționate în mod adecvat pe baza înscrisurilor prezente la dosar. În plus, recurenții și intimații au avut ocazia să își prezinte poziția în scris și să răspundă la concluziile părții adverse. (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Auza Vilho Eskelinen și alții v. Finlandei*, 19 aprilie 2007, para. 72 – 75)

Subsidiar, în § 26 – 27 din decizia Curții Constituționale nr. 95 din 19 decembrie 2016 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 444 din Codul de procedură civilă, Curtea a statuat că în cazul procedurilor care au ca obiect autorizarea unui apel sau care consacra verificarea unor aspecte de drept, și nu de fapt, sunt îndeplinite condițiile articolului 6 din Convenție chiar dacă instanța de apel sau de recurs nu oferă reclamantului posibilitate să se exprime în fața sa, în persoană. Iar, în esență nu este afectat accesul liber la justiție.

Verificând decizia contestată în raport de criticile formulate, în limitele controlului de legalitate și temeiurilor de drept invocate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră că recursurile declarate de Postolachi Nina, prin intermediul procurorului din Procuratura mun. Chișinău (oficiul Botanica), Carolina Lupașcu și Șarpe Iulia sunt întemeiate și urmează a fi admise, cu dispunerea casării deciziei Curții de Apel Chișinău din 23 noiembrie 2016, pentru motivele ce succed.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept: să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită pricina spre rejudecare în instanța de apel în toate cazurile în care eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

Raportul juridic dedus judecății vizează acțiunea, depusă, la 2 iulie 2009, de Postolachi Nina, prin intermediul procurorului Procuraturii mun. Chișinău, sect. Botanica, completată și concretizată pe parcurs, împotriva Iuliei Șarpe, Ilia Șarpe și Vladimir Șarpe, intervenienții accesorii notarul privat Raisa Mereuță, Liubovi Bilovidova, Nadea Ivancenco și Ivan Artemenco, privind constatarea faptului acceptării succesiunii și locului deschiderii succesiunii, constatarea valorii bunului imobil, încasarea de la Iulia Șarpe a sumei, ce constituie 1/20 cotă – parte din apartament și repararea prejudiciului moral (vol. II; f. d. 35 – 37).

Ulterior, la 13 ianuarie 2010, Șarpe Iulia a depus cerere de chemare în judecată reconvențională împotriva Ninei Postolache, privind repararea prejudiciului moral în sumă 20 000 de lei, pentru batjocura rudelor și memoriei mamei sale, care au adus la înrăutățirea stării sănătății ei, cât și repararea prejudiciului material cauzat în sumă de 24 000 lei (vol. I; f. d. 22 – 24; vol. II; f. d. 1).

Prima instanță, fiind investită cu judecarea prezentei pricini, a respins acțiunea, depusă de procurorul în Procuratura sec. Botanica, mun. Chișinău în interesele Ninei Postolachi ca nefondată și depusă tardiv (vol. II; f. d. 59; 63 – 69).

La fel, a fost respinsă cererea de chemare în judecată reconvențională, formulată de Iulia Șarpe, ca fiind nefondată (vol. II; f. d. 59; 63 – 69).

În aceeași ordine de idei, prin decizia Curții de Apel Chișinău din 20 noiembrie 2013, au fost admise apelurile declarate de Nina Postolachi, Iulia Șarpe și Procuratura Botanica, mun. Chișinău, în interesele Ninei Postolachi, fiind casată hotărârea Judecătoriai Râșcani, mun. Chișinău din 28 iunie 2013, cu emiterea unei noi decizii sub formă de încheiere de scoatere de pe rol. (vol. I; f. d. 121 – 132)

Astfel, la 19 noiembrie 2014, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție a decis admiterea recursurilor declarate de procurorul în Procuratura sect. Botanica, Zinaidei Ivanov, în interesele Ninei Postolachi și a reprezentantului Ninei Postolachi, avocatul Lilian Prutean. Prin urmare, a fost casată decizia Curții de Apel Chișinău din 20 noiembrie 2013, cu restituirea pricinii spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, de un alt complet de judecată (vol. II; f. d. 168 – 174).

Pentru a decide astfel, instanța de recurs a constatat că instanța de apel a scos de pe rol incorect cererea procurorului din Procuratura mun. Chișinău, sect. Botanica, Zinovia Ivanov, și cererea de chemare în judecată reconvențională, formulată de Iulia Șarpe. Or, toți reprezentanții părților din proces, au fost împuterniciți în mod legal (vol. II, f. d. 173).

În baza celor stabilite de instanța superioară și nefiind de acord cu hotărârea instanței de fond, apelanții Postolachi Nina și Șarpe Iulia și-au menținut punctele de vedere cu privire la circumstanțele de fapt și de drept din speță. Așadar, prin decizia Curții de Apel Chișinău din 23 noiembrie 2016, a fost respins apelul declarat de Șarpe Iulia și admise apelurile depuse de Nina Postolachi și de Procuratura Botanica, mun. Chișinău, în interesele Ninei Postolachi, fiind casată hotărârea Judecătoriai Râșcani, mun. Chișinău din 28 iunie 2013, în partea respingerii acțiunii inițiale ca neîntemeiată, cu menținerea acesteia în partea respingerii ca tardive (vol. III; f. d. 72a – 84).

La adoptarea soluției, instanța de apel a constatat că data nașterii dreptului la acțiune pentru Nina Postolachi este ziua deschiderii succesiunii, adică la 14 decembrie 2000, pe când, cererea de chemare în judecată a fost depusă în instanța de judecată la 2 iulie 2009, adică după expirarea a mai mult de 9 ani de zile, ceea ce este inadmisibil. În acest context, solicitările acesteia, cu privire la constatarea faptului acceptării succesiunii și a locului deschiderii succesiunii, constatarea valorii apartamentului și repararea prejudiciului material de către Șarpe Iulia, au fost înaintate cu omiterea termenului de prescripție. Această conjunctură presupune examinarea cauzei fără a dezbate fondul cauzei, condiții ce nu au fost respectate de către instanța de fond, motiv ce a impus casarea parțială a hotărârii primei instanțe în această parte (vol. III; f. d. 80 – 81, para. 41 și 43).

În aceeași ordine de idei, instanța de apel a apreciat că situația din speță nu se încadrează în art. 616 alin. (1) și 1422 alin. (1) din Codul civil, în baza cărora Nina Postolachi ar putea pretinde încasarea despăgubirilor morale (vol. III, f. d. 82, para. 55).

Cu privire cererea reconvențională depusă de Iulia Șarpe, instanța de apel a stabilit că această corect a fost respinsă de instanța de fond, ca fiind neîntemeiată, întrucât nu au fost prezentate probe, care să demonstreze că în rezultatul acțiunilor Ninei Postolachi i-a fost cauzat un anumit prejudiciu material sau moral (vol. III, f. d. 83, para. 56).

Examinând argumentele expuse în cererile de recurs și cele din referințele avansate de Șarpe Iulia, Șarpe Vladimir, Șarpe Veaceslav, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră că, la examinarea pricinii civile în procedură specială, instanța de apel a aplicat articolul 271 din Codul civil care este străin de situația de drept existentă în cazul dedus judecării și a omis examinarea cauzei prin prisma art. 281 din Codul de procedură civilă.

În conformitate cu art. 432 alin. (2) din Codul de procedură civilă, se consideră că normele de drept material au fost încălcate sau aplicate eronat în cazul în care instanța judecătorească: (b) a aplicat o lege care nu trebuia să fie aplicată.

Subsidiar la cele enunțate, în conformitate cu art. 373 alin. (1) din Codul de procedură civilă, instanța de apel verifică, în limitele cererii de apel, ale referințelor și obiecțiilor înaintate, legalitatea și temeinicia hotărârii atacate în ceea ce privește constatarea circumstanțelor de fapt și aplicarea legii în primă instanță.

În contextul prezentat, instanța de recurs reamintește că Postolachi Nina, prin intermediul Procuraturii mun. Chișinău (sediul Botanica), a solicitat constatarea faptului acceptării succesiunii și locului deschiderii succesiunii, constatarea valorii bunului imobil și repararea prejudiciului material (vol. II; f. d. 35 – 37).

Corespunzător, se observă că recurenta și-a întemeiat pretențiile pe circumstanțele de drept prevăzute în art. 281 alin. (2) lit. f) din Codul de procedură civilă, iar ambele instanțe au examinat pricina în procedură specială reglementată de capitolul XXIV (art. 281 – 285) din Codul de procedură civilă.

La caz, instanța reține că la soluționarea cauzei vor fi aplicate normele de drept procedural în redacția de până la modificările legislative din 28 aprilie 2017, atunci când a fost judecată pricina respectivă.

Astfel, conform art. 281 alin. (1) și (2) lit. f) din Codul de procedură civilă, instanța judecătorească constată faptele de care depinde apariția, modificarea sau încetarea drepturilor personale sau patrimoniale ale persoanelor fizice și ale organizațiilor.

În același context, legislatorul a stabilit că instanța judecă pricinile în care i se cere să constate: acceptarea unei succesiuni și locul ei de deschidere.

Cumulul celor determinate conving instanța de recurs că cererea cu privire la constatarea faptului acceptării succesiunii și a locului ei de deschidere va fi judecată de către instanță în ordinea procedurii speciale, conform dispozițiilor capitolului XXIV din Codul de procedură civilă. De fapt, ambele instanțe au indicat în partea motivantă a hotărârilor sale aceste norme de drept, însă nu au ținut cont de specificul acestei proceduri, respingând nu cererea, dar acțiunea recurentei Postolachi ca fiind depusă tardiv (vol. II, f. d. 59, 63 – 69 și vol. III, f. d. 72a – 84).

Pentru a elucida această situație confuză, Colegiul lărgit evidențiază că acțiunea (cererea de chemare în judecată) se depune în vederea apărării drepturilor civile încălcate sau contestate, pe când cererea petiționarului, în procedură specială, urmărește scopul constatării faptului juridic sau a unei împrejurări de drept. Cu alte cuvinte, pricinile în procedură specială se caracterizează prin aceea că obiectul activității judecătorești îl constituie apărarea intereselor ocrotite de lege pe calea confirmării existenței sau lipsei faptelor juridice, de care depinde apariția, modificarea sau stingerea drepturilor subiective ori patrimoniale ale cetățenilor sau organizațiilor.

În plus, această viziune a instanței se consolidează prin prisma art. 280 alin. (1) din Codul de procedură civilă, potrivit căruia, în procedură specială, pricinile se examinează de instanțele judecătorești după regulile de examinare a acțiunilor civile, cu excepțiile și completările stabilite în prezentul cod la cap. XXIII-XXXIV și în alte legi.

De altfel, spre deosebire de alte tipuri de proceduri judiciare civile, procedura specială are următoarele particularități: lipsa litigiului de drept material, cererea se intentează de către petiționar și este reglementată de norme procesual speciale. Totodată, în aceeași ordine de idei, se evidențiază că în cadrul acestei proceduri nu se aplică unele instituții procesuale, cum ar fi: tranzacția, referința, acțiunea recovențională, recunoașterea acțiunii sau instituția prescripției extinctive.

Cu privire la ultimul aspect, instanța de judecată reține că din interpretarea articolului 271 din Codul civil, rezultă că excepția tardivității poate fi invocată de participanții la proces doar împotriva acțiunilor cu privire la apărarea dreptului încălcat, ceea ce implică de la sine o procedură contencioasă, dar nu o pricină necontencioasă, caracteristică prezentei spețe.

În pofida acestui fapt, constatările instanței de apel denotă că cererea, formulată de Postolachi Nina, a fost judecată în procedură specială (necontencioasă), însă a fost respinsă în temeiul art. 271 din Codul civil (vol. III, f. d. 80 – 81, 84).

Luând în considerare ansamblul circumstanțelor enunțate mai sus, instanța de recurs opinează că instanța de apel a pus la baza adoptării deciziei sale art. 271 din Codul civil, care nu trebuia să fie aplicat, fiind încălcat articolul 238 alin. (2) din Codul de procedură civilă. Din aceste raționamente, soluția instanței ierarhic inferioare constituie o eroare judiciară, ce nu poate fi corectată de către instanța de recurs, fiind temeiul de bază de trimitere a pricinii spre rejudecare în instanța de apel.

Suplimentar, Colegiul lărgit subliniază că, în conformitate cu art. 282 alin. (1) din Codul de procedură civilă, instanța judecătorească constată faptul cu valoare juridică în cazul în care: a) acesta generează, în virtutea legii, următoarele efecte juridice: apariția, modificarea sau încetarea unor drepturi personale sau reale ale petiționarului; b) petiționarul nu are o altă posibilitate de a obține sau de a restabili documentele care ar certifica faptul juridic a cărui constatare o solicită; c) constatarea faptului nu este legată de soluționarea unui litigiu de drept ce ține de competența instanțelor judecătorești.

Mai mult, această procedură poate avea loc doar atunci când organul, care efectuează acțiuni notariale, nu este în drept să elibereze petiționarului certificat de moștenitor din lipsa sau din insuficiența documentelor corespunzătoare.

Prin urmare, Colegiul lărgit notează că instanța de apel, deși a indicat în motivarea deciziei sale norma de drept citată supra (vol. III, f. d. 79 – 80), a neglijat să aprecieze cerințele prezentate de Postolachi Nina prin prisma criteriilor arătate mai sus, care sunt, de fapt, obligatorii în acest caz. Totodată, aceste limite impuse de legislator, confirmă că instanța de apel urma să constate faptul care are valoare juridică sau să respingă cerința petiționarului în această parte. Or, în procedură specială, în caz de divergențe de opinii ale participanților din proces și în vederea respectării garanțiilor prevăzute la art. 26 din Codul de procedură civilă, instanța trebuia din oficiu să examineze dacă sunt întrunite sau lipsesc condițiile de aplicare ale art. 280 alin. (3) din Codul de procedură civilă.

Din această perspectivă, Colegiul subliniază că, în temeiul art. 442 alin. (1) Codul de procedură civilă, instanța de recurs este ținută să verifice legalitatea hotărârii atacate în limitele invocate în recurs, care se referă în mod clar la fondul cauzei. Însă, spre deosebire, conform art. 373 alin. (4) din Codul de procedură civilă, instanța de apel nu este legată de motivele apelului privind legalitatea hotărârii primei instanțe, ci este obligată să verifice legalitatea hotărârii în întregul ei. De altfel, această conjunctură a fost susținută și de jurisprudența CtEDO, conform căreia o instanță superioară poate, în anumite cazuri, să remedieze deficiențele procedurii în primă instanță (a se vedea *Kyprianou c. Ciprului (GC)*, 15 decembrie 2005, para. 134) și adaugă că este ușor de conceput ca o astfel de instanță

să înlocuiască decizia viciată cu propria decizie, cu condiția ca aceasta să respecte garanțiile de la art. 6 (a se vedea, mutatis mutandis, *Lorsé c Țărilor de Jos (dec.)*, 27 ianuarie 2004, și *K.C.M. c. Țărilor de Jos*, 9 ianuarie 1995).

În atare situație, acest cadru legal nu permite instanței de recurs de a examina efectiv toate observațiile formulate în recursuri de către Postolachi Nina, prin intermediul procurorului Procuraturii mun. Chișinău (oficiul Botanica), Carolina Lupașcu, și de către Șarpe Iulia, atâta vreme cât acțiunea inițială a fost respinsă ca fiind depusă cu omiterea termenului de prescripție.

În ansamblu, faptele constatate mai sus, sugerează că erorile judiciare, manifestate prin aplicarea articolului 271 din Codul civil și omisiunea examinării cauzei prin prisma art. 281 din Codul de procedură civilă, sunt esențiale și nu pot fi corectate de către instanța de recurs. La fel, având în vedere că normele de drept procedural au un caracter absolut, fiind reglementate de norme imperative, iar încălcarea acestora atrage după sine casarea deciziei, instanța de recurs nu va mai analiza celelalte motive invocate în cererile de recurs.

Prin urmare, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a admite recursurile declarate de Postolachi Nina, prin intermediul procurorului Procuraturii mun. Chișinău (oficiul Botanica), Carolina Lupașcu, și de Șarpe Iulia, fiind necesar, pe cale de consecință, de a casa decizia instanței de apel și de a restitui pricina spre rejudecare în aceeași instanță, în alt complet de judecători.

La rejudecarea pricinii este necesar de ținut cont de cele expuse și în dependență de cele obținute de emis o hotărâre legală, respectând dreptul părților la un proces echitabil.

În conformitate cu art. 445 al. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e:

Se admit recursurile declarate de Postolachi Nina, prin intermediul procurorului Procuraturii mun. Chișinău (oficiul Botanica), Carolina Lupașcu și Șarpe Iulia.

Se casează decizia Curții de Apel Chișinău din 23 noiembrie 2016, în cauza civilă la cererea, depusă de Postolachi Nina, prin intermediul Procuraturii mun. Chișinău, sect. Botanica împotriva Iuliei Șarpe, Ilia Șarpe și Vladimir Șarpe, intervenienții accesorii notarul privat Raisa Mereuță, Liubovi Bilovidova, Nadea Ivancenco și Ivan Artemenco, privind constatarea faptului acceptării succesiunii și

locului deschiderii succesiunii, constatarea valorii bunului imobil, încasarea de la Iulia Șarpe a sumei, ce constituie 1/20 cotă – parte din apartament și repararea prejudiciului moral,

cererea de chemare în judecată reconvențională intentată de Iulia Șarpe împotriva Ninei Postolachi, privind repararea prejudiciului moral și material,

cu trimiterea pricinii spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, de un alt complet de judecată.

Decizia nu se supune nici unei căi de atac.

Președintele ședinței,

Judecător

Tatiana Vieru

Judecători,

Dumitru Mardari

Nicolae Craiu

Oleg Sternioală

Mariana Pitic